ภาพของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรสิ้นสุดลงพร้อมกันทั้งหมด และห้ามมิให้มีการดำเนินการเลือกตั้งทั่วไปตามรัฐธรรมนูญนี้ จนกว่าจะมีการให้ความเห็นชอบร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญตามวรรคหนึ่งแล้วเสร็จทุกฉบับหรือเป็นกรณีตามมาตรา 324 ในกรณีนี้ ให้วุฒิสภาทำหน้าที่รัฐสภาและดำเนินการเสนอและพิจารณาร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญดังกล่าวให้แล้วเสร็จภายในเก้าสิบวันนับแต่วันถัดจากวันที่ครบกำหนดหนึ่งร้อยยี่สิบวันนับแต่วันประกาศใช้รัฐธรรมนูญนี้

(2) ในกรณีที่สภาผู้แทนราษฎรพิจารณาร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญตามวรรคหนึ่งทุกฉบับแล้วเสร็จภายในกำหนดเวลาตาม (1) ให้วุฒิสภาพิจารณาร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญดังกล่าวให้แล้วเสร็จภายในเก้าสิบวันนับแต่วันที่วุฒิสภาได้รับร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญดังกล่าว

(3) ในกรณีที่วุฒิสภาไม่สามารถพิจารณาร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญตามวรรคหนึ่งทุกฉบับให้แล้วเสร็จภายในกำหนดเวลาตาม (1) หรือ (2) ให้สมาชิกภาพของสมาชิกวุฒิสภาสิ้นสุดลงพร้อมกันทั้งหมด ในกรณีที่ร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญใดได้รับความเห็นชอบจากสภาผู้แทนราษฎรแล้ว ให้ถือว่าร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญนั้นได้รับความเห็นชอบจากรัฐสภาแล้วและให้นำมาตรา 93 และมาตรา 94 มาใช้บังคับกับร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญดังกล่าวโดยอนุโลม

ร่าง พ.ร.บ. ประกอบรัฐธรรมนูญที่รัฐสภาให้ความเห็นชอบ

ร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญที่รัฐสภาให้ความเห็นชอบแล้วหรือถือว่ารัฐสภาให้ความเห็นชอบแล้วตามมาตรานี้ให้นายกรัฐมนตรีดำเนินการตามมาตรา 93 โดยพลัน และมิให้นำกำหนดเวลาตามมาตรา 93 มาใช้บังคับ

มิให้นำบทบัญญัติมาตรา 169 เฉพาะส่วนที่ว่าด้วยร่างพระราชบัญญัติเกี่ยวด้วยการเงิน มาใช้บังคับกับการเสนอและการพิจารณาร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญตามวรรคหนึ่งของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหรือสมาชิกวุฒิสภาตามวรรคสอง (1) และ (2)

ในการดำเนินการตามมาตรานี้ มิให้นำบทบัญญัติมาตรา 168 มาใช้บังคับ

การดำเนินการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร

มาตรา 324 ให้ดำเนินการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรตามรัฐธรรมนูญนี้ เมื่อมีกรณีใดกรณีหนึ่งดังต่อไปนี้

(1) ในกรณีที่รัฐสภาให้ความเห็นชอบร่างพระราชบัญญัติประกอบ

รัฐธรรมนูญทุกฉบับแล้วเสร็จภายในกำหนดเวลาตามมาตรา 323 วรรคหนึ่ง หรือในกรณีที่สภาผู้แทนราษฎรหรือวุฒิสภาซึ่งทำหน้าที่รัฐสภาตามมาตรา 323 พิจารณาให้ความเห็นชอบร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญดังกล่าวทุกฉบับภายในกำหนดเวลาตามมาตรา 323 ให้คณะกรรมการการเลือกตั้งตามมาตรา 319 ดำเนินการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรตามรัฐธรรมนูญนี้ภายในหกสิบวันนับแต่วันที่สภาผู้แทนราษฎรสิ้นอายุหรือถูกยุบ หรือเมื่อมีกรณีตามมาตรา 323

(2) ในกรณีที่สภาผู้แทนราษฎรและวุฒิสภาไม่สามารถพิจารณาและให้ความเห็นชอบร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญตามมาตรา 323 วรรคหนึ่งให้แล้วเสร็จภายในกำหนด ให้มีการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรตามรัฐธรรมนูญนี้ภายในเก้าสิบวันนับแต่วันที่พ้นกำหนดเวลาตามมาตรา 323 วรรคหนึ่ง และให้นำกฎหมายว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ซึ่งมีผลใช้บังคับอยู่ในวันประกาศใช้รัฐธรรมนูญนี้เท่าที่ไม่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญนี้มาใช้บังคับกับการเลือกตั้งดังกล่าวโดยให้ประธานกรรมการการเลือกตั้งที่ตั้งขึ้นตามมาตรา 319 เป็นผู้รักษาการตามกฎหมายดังกล่าว และในกรณีที่คณะกรรมการการเลือกตั้งเห็นว่าบทบัญญัติใดของกฎหมายว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ขัดหรือแย้งหรือไม่สอดคล้องกับรัฐธรรมนูญนี้ คณะกรรมการการเลือกตั้งมีอำนาจกำหนดระเบียบที่จำเป็นขึ้นใช้แทนบทบัญญัตินั้นได้เพื่อให้การเลือกตั้งเป็นไปโดยสุจริตและเที่ยงธรรม ระเบียบดังกล่าวและความเห็นที่ว่าบทบัญญัติแห่งกฎหมายดังกล่าวนั้นขัดหรือแย้งหรือไม่สอดคล้องกับรัฐธรรมนูญนี้ให้ส่งศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยความชอบด้วยรัฐธรรมนูญก่อนประกาศใช้ในราชกิจจานุเบกษา

เมื่อได้มีการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภาขึ้นใหม่ตามรัฐธรรมนูญนี้แล้ว และยังไม่มีพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญตามมาตรา 323 วรรคหนึ่ง ครบทุกฉบับ ให้สภาผู้แทนราษฎรและวุฒิสภาดำเนินการพิจารณาและให้ความเห็นชอบร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญที่ยังไม่ได้ตราขึ้นตามมาตรา 323 โดยให้เริ่มนับกำหนดเวลานับแต่วันเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรอันเป็นการเลือกตั้งทั่วไป เป็นต้นไป และให้นำความใน (2) และมาตรา 315 วรรคห้า (2) มาใช้บังคับโดยอนุโลม

การเลือกตั้ง ส.ส. ครั้งแรก

มาตรา 325 ในการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรอันเป็นการเลือกตั้งทั่วไปครั้งแรกภายหลังการประกาศใช้รัฐธรรมนูญนี้ มิให้นำกำหนดเวลาตาม

มาตรา 107 (4) มาใช้บังคับ

มาตรา 326 นอกจากที่มีบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญนี้ กฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภา อย่างน้อยต้องมีสาระสำคัญดังต่อไปนี้ สาระสำคัญของกฎหมายฯ ว่าด้วยการเลือกตั้ง ส.ส. และ ส.ว.

(1) การแจ้งเหตุที่ทำให้ไม่อาจไปเลือกตั้ง และการอำนวยความสะดวกในการไปเลือกตั้ง

(2) การให้ผู้มีสิทธิเลือกตั้งตามมาตรา105 วรรคสอง ออกเสียงลงคะแนน

(3) การจัดทำบัญชีรายชื่อผู้สมัครรับเลือกตั้งแบบบัญชีรายชื่อ การตรวจสอบและการคัดชื่อผู้สมัครรับเลือกตั้งที่ซ้ำกันออกจากการสมัครรับเลือกตั้ง และการประกาศรายชื่อผู้สมัครรับเลือกตั้งซึ่งอยู่ในบัญชีรายชื่อ

(4) การกำหนดแบบบัตรเลือกตั้งซึ่งต้องมีที่สำหรับทำเครื่องหมายว่าไม่ลงคะแนนเลือกตั้งผู้สมัครรับเลือกตั้ง และการประกาศจำนวนผู้ไม่ประสงค์จะลงคะแนนเลือกผู้สมัครรับเลือกตั้ง

(5) การสนับสนุนการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและการแนะนำผู้สมัครรับเลือกตั้งสมาชิกวุฒิสภาโดยรัฐ รวมทั้งวิธีการแนะนำผู้สมัครรับเลือกตั้งโดยผู้สมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกวุฒิสภาเองหรือบุคคลอื่นที่อาจกระทำได้

(6) การจำกัดวงเงินค่าใช้จ่ายของผู้สมัครรับเลือกตั้ง การแต่งตั้งสมุห์บัญชีเลือกตั้งโดยผู้สมัครรับเลือกตั้ง การตรวจสอบและการประกาศผลการตรวจสอบค่าใช้จ่ายในการเลือกตั้งของผู้สมัครรับเลือกตั้ง

(7) การนับคะแนนและการประกาศผลการนับคะแนนในการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในแต่ละเขตเลือกตั้ง ซึ่งต้องกระทำโดยเปิดเผย ณ สถานที่แห่งใดแห่งหนึ่งแต่เพียงแห่งเดียวเว้นแต่เป็นกรณีที่มีความจำเป็นเฉพาะท้องที่ คณะกรรมการการเลือกตั้งจะกำหนดเป็นอย่างอื่นก็ได้

(8) การนับคะแนนและการประกาศผลการนับคะแนนในการเลือกตั้งสมาชิกวุฒิสภา

(9) การประกาศรายชื่อผู้ได้รับเลือกตั้งจากผู้สมัครรับเลือกตั้งแบบบัญชีรายชื่อ และการเลื่อนผู้มีรายชื่ออยู่ในลำดับถัดไปขึ้นมาแทนผู้ได้รับเลือกตั้งจากผู้สมัครรับเลือกตั้งแบบบัญชีรายชื่อซึ่งพ้นจากตำแหน่ง

มาตรา 327 นอกจากที่มีบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญนี้ กฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยคณะกรรมการการเลือกตั้ง อย่างน้อยต้องมีสาระสำคัญ สาระสำคัญของกฎหมายฯ

ว่าด้วยคณะกรรมการการเลือกตั้ง

ดังต่อไปนี้

(1) อำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการการเลือกตั้ง

(2) การดำเนินการของคณะกรรมการการเลือกตั้ง ซึ่งอย่างน้อยต้องประกอบด้วยเรื่องการแบ่งเขตเลือกตั้ง การจัดให้มีบัญชีรายชื่อผู้มีสิทธิเลือกตั้ง และการนับคะแนนใหม่

(3) การให้การศึกษาแก่ประชาชนเกี่ยวกับการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข

(4) กระบวนการสืบสวนสอบสวนและวินิจฉัยชี้ขาดของคณะกรรมการการเลือกตั้ง

(5) การดำเนินคดีในศาลโดยคณะกรรมการการเลือกตั้งในความผิดเกี่ยวกับการเลือกตั้งหรือพรรคการเมือง

(6) ความร่วมมือที่ศาล พนักงานอัยการ พนักงานสอบสวน หรือหน่วยงานอื่นของรัฐต้องให้แก่คณะกรรมการการเลือกตั้ง

(7) การรับรองและการแต่งตั้งผู้แทนองค์การเอกชนเพื่อประโยชน์ในการตรวจสอบการเลือกตั้ง

(8) การจัดให้มีหน่วยงานที่เป็นอิสระเพื่อดำเนินการเกี่ยวกับการบริหารงานบุคคล การงบประมาณ และการดำเนินการอื่น โดยมีประธานกรรมการการเลือกตั้งเป็นผู้บังคับบัญชาสูงสุด

(9) กำหนดเวลาที่คณะกรรมการการเลือกตั้งจะเริ่มควบคุมและดำเนินการจัดหรือจัดให้มีการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น ซึ่งต้องไม่เกินสิบปีนับแต่วันประกาศใช้รัฐธรรมนูญนี้

สาระสำคัญของกฎหมายฯ ว่าด้วยพรรคการเมือง

มาตรา 328 นอกจากที่มีบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญนี้ กฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง อย่างน้อยต้องมีสาระสำคัญดังต่อไปนี้

(1) การจัดตั้งพรรคการเมืองซึ่งอย่างน้อยให้กระทำได้โดยบุคคลตั้งแต่สิบห้าคนขึ้นไป และการจดแจ้งการจัดตั้งพรรคการเมืองในทะเบียนพรรคการเมือง

(2) การเลิกพรรคการเมือง ทั้งนี้ โดยมิให้นำเอาเหตุที่พรรคการเมืองไม่ส่งสมาชิกสมัครรับเลือกตั้ง หรือเหตุที่ไม่มีสมาชิกของพรรคการเมืองได้รับเลือกตั้งมาเป็นเหตุให้ต้องเลิกหรือยุบพรรคการเมือง

(3) การดำเนินกิจการของพรรคการเมือง และการจัดทำรายงานการดำเนินกิจการของพรรคการเมือง

(4) การสนับสนุนการจัดตั้งและพัฒนาสาขาพรรคโดยรัฐ

(5) การสนับสนุนทางการเงินหรือประโยชน์อย่างอื่นแก่พรรคการเมืองโดยรัฐ การจำกัดวงเงินค่าใช้จ่ายของพรรคการเมืองในการเลือกตั้งและการควบคุมการรับบริจาคของพรรคการเมือง

(6) การตรวจสอบสถานะทางการเงินของพรรคการเมืองรวมทั้งการตรวจสอบและการเปิดเผยที่มาของรายได้และการใช้จ่ายของพรรคการเมือง

(7) การจัดทำบัญชีแสดงรายรับและรายจ่ายของพรรคการเมืองและบัญชีแสดงทรัพย์สินและหนี้สินของพรรคการเมือง ซึ่งต้องแสดงโดยเปิดเผยซึ่งที่มาของรายได้และการใช้จ่ายประจำปีของพรรคการเมืองในทุกรอบปีปฏิทิน เพื่อเสนอต่อคณะกรรมการการเลือกตั้งเพื่อตรวจสอบและประกาศให้สาธารณชนทราบ

กฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญ

มาตรา 329 ภายในสองปีนับแต่วันประกาศใช้รัฐธรรมนูญนี้ให้ดำเนินการตรากฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญดังต่อไปนี้ให้แล้วเสร็จ

(1) กฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภา

(2) กฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต

(3) กฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง

(4) กฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการตรวจเงินแผ่นดิน

(5) กฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการออกเสียงประชามติ

สาระสำคัญของกฎหมายฯ ว่าด้วยผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภา

มาตรา 330 นอกจากที่มีบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญนี้ กฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภา อย่างน้อยต้องมีสาระสำคัญดังต่อไปนี้

(1) การปฏิบัติหน้าที่ของผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภา

(2) ความร่วมมือที่ศาล พนักงานอัยการ พนักงานสอบสวน หรือหน่วยงานอื่นของรัฐต้องให้แก่ผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภา

(3) คุณสมบัติและหลักเกณฑ์การแต่งตั้งเลขาธิการสำนักงานผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภา

(4) อำนาจหน้าที่ของสำนักงานผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภา

สาระสำคัญของกฎหมายฯ ว่าด้วยการ

มาตรา 331 นอกจากที่มีบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญนี้ กฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต อย่างน้อยต้องมีสาระสำคัญดังต่อไปนี้

(1) การกำหนดลักษณะอันเป็นการร่ำรวยผิดปกติ และการกระทำอันเป็นการทุจริตต่อหน้าที่

(2) การห้ามกระทำการอันเป็นการขัดกันระหว่างประโยชน์ส่วนบุคคลและประโยชน์ส่วนรวมซึ่งผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองหรือเจ้าหน้าที่อื่นของรัฐต้องรับผิดชอบ ทั้งในระหว่างดำรงตำแหน่งหรือหลังพ้นจากตำแหน่งตามเวลาที่กำหนด

(3) ตำแหน่งและชั้นของผู้พิพากษาหรือตุลาการพนักงานอัยการตำแหน่งและระดับของข้าราชการ พนักงาน และผู้ดำรงตำแหน่งอื่น ที่ต้องแสดงบัญชีทรัพย์สินและหนี้สินและที่อาจถูกถอดถอนได้ตามรัฐธรรมนูญนี้

(4) การให้ผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองและเจ้าหน้าที่ของรัฐแสดงทรัพย์สินและหนี้สินพร้อมทั้งเอกสารประกอบ หลักเกณฑ์ในการพิจารณาและตรวจสอบทรัพย์สินและหนี้สินนั้นเป็นระยะ และหลักเกณฑ์ในการเปิดเผยบัญชีทรัพย์สินและหนี้สิน

(5) วิธีการกล่าวหาว่าผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐร่ำรวยผิดปกติ กระทำการทุจริตต่อหน้าที่ กระทำความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ราชการ กระทำความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ในการยุติธรรม หรือกระทำการที่ส่อให้เห็นว่ามีพฤติการณ์ดังกล่าวซึ่งต้องระบุพฤติการณ์และมีหลักฐานหรือเบาะแสตามสมควร

(6) กระบวนการไต่สวนข้อเท็จจริงและทำสำนวนในกรณีที่ผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองถูกกล่าวหา โดยให้คำนึงถึงฐานะของตำแหน่งซึ่งมีอำนาจให้คุณให้โทษในระดับสูง และการคุ้มครองผู้ถูกกล่าวหาตามสมควร

(7) กระบวนการพิจารณาของวุฒิสภาในการถอดถอนผู้ใดผู้หนึ่งออกจากตำแหน่ง ซึ่งจะต้องเปิดเผย เว้นแต่มีความจำเป็นเพื่อคุ้มครองประโยชน์สาธารณะสำคัญ และการลงมติซึ่งต้องกระทำเป็นการลับ

(8) กระบวนการไต่สวนและวินิจฉัยในกรณีที่เจ้าหน้าที่ของรัฐร่ำรวยผิดปกติ กระทำการทุจริตต่อหน้าที่ กระทำความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ราชการหรือกระทำความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ในการยุติธรรมโดยต้องกำหนดกระบวนการให้เหมาะสมกับระดับของตำแหน่งและการคุ้มครองผู้ถูกกล่าวหาตามสมควร

(9) การดำเนินคดีอาญากับเจ้าหน้าที่อื่นของรัฐซึ่งมิใช่ผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองในศาลซึ่งมีเขตอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีอาญา

(10) ความร่วมมือที่ศาล พนักงานสอบสวน หรือหน่วยงานของรัฐต้องให้แก่คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ

(11) การดำเนินการตามมาตรา 305 วรรคห้า เพื่อฟ้องคดี รวมทั้งอำนาจในการนำตัวผู้ถูกกล่าวหามาดำเนินคดีต่อไป

(12) หลักเกณฑ์และวิธีการให้ชดใช้ราคาทรัพย์สินในกรณีที่ปรากฏว่ามีการโอนหรือยักย้ายทรัพย์สิน

(13) โทษที่ประธานกรรมการหรือกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติจะได้รับในกรณีที่กระทำการโดยขาดความเที่ยงธรรม กระทำความผิดฐานทุจริตต่อหน้าที่ หรือกระทำความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ราชการ ซึ่งต้องมีโทษสูงกว่าที่กำหนดไว้ในกฎหมายที่กำหนดโทษนั้นไม่น้อยกว่าสองเท่าของโทษที่กำหนดไว้สำหรับความผิดนั้น

สาระสำคัญของกฎหมายฯ ว่าด้วยวิธีพิจารณาคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง

มาตรา 332 นอกจากที่มีบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญนี้ กฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองอย่างน้อยต้องมีสาระสำคัญดังต่อไปนี้

(1) อำนาจหน้าที่ของศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง

(2) วิธีพิจารณาคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง ซึ่งต้องเป็นระบบไต่สวนข้อเท็จจริงโดยยึดสำนวนที่คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติสรุปไว้เป็นหลัก และต้องยึดถือหลักในเรื่องการฟังความทุกฝ่ายและสิทธิในการต่อสู้คดีของผู้ถูกกล่าวหา

(3) การพิจารณาคดีโดยเปิดเผย เว้นแต่จะมีความจำเป็นเพื่อคุ้มครองประโยชน์สาธารณะสำคัญ

(4) การห้ามดำเนินคดีซ้ำหรือซ้อนกัน

(5) การแต่งตั้งบุคคลให้ดำเนินคดีตามมาตรา 305

(6) การบังคับตามคำสั่งและคำพิพากษาของศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง

(7) การอื่นอันจำเป็นเพื่อให้กระบวนการพิจารณาพิพากษาคดีเป็นไปด้วยความรวดเร็วและเที่ยงธรรมโดยเฉพาะความร่วมมือที่ศาลอื่น พนักงานสอบสวน หรือหน่วยงานอื่นของรัฐ ต้องให้แก่ศาลฎีกา แผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง

สาระสำคัญของกฎหมายฯ ว่าด้วยการ

มาตรา 333 นอกจากที่มีบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญนี้ กฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการตรวจเงินแผ่นดิน อย่างน้อยต้องมีสาระสำคัญดังต่อไปนี้

ตรวจเงินแผ่นดิน

(1) อำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการตรวจเงินแผ่นดิน อันได้แก่การวางนโยบาย การให้คำปรึกษาและคำแนะนำ การเสนอแนะให้มีการแก้ไขข้อบกพร่องเกี่ยวกับการตรวจเงินแผ่นดิน การกำหนดหลักเกณฑ์มาตรฐานเกี่ยวกับการตรวจเงินแผ่นดิน การกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีพิจารณาในเรื่องวินัยทางงบประมาณและการคลัง การกำหนดโทษปรับทางปกครอง การพิจารณาวินิจฉัยความผิดทางวินัยและงบประมาณและการคลังในฐานะที่เป็นองค์กรสูงสุด และการพิจารณาเลือกผู้สมควรดำรงตำแหน่งผู้ว่าการตรวจเงินแผ่นดิน

(2) การปฏิบัติหน้าที่ของคณะกรรมการตรวจเงินแผ่นดินและผู้ว่าการตรวจเงินแผ่นดิน

(3) การจัดให้มีสำนักงานการตรวจเงินแผ่นดินที่เป็นอิสระเพื่อดำเนินการเกี่ยวกับการบริหารงานบุคคล การงบประมาณ การปฏิบัติงาน และการดำเนินงานอื่น

กำหนดเวลาในการตรากฎหมาย

มาตรา 334 ในวาระเริ่มแรก ให้ดำเนินการต่าง ๆ ดังต่อไปนี้ให้แล้วเสร็จภายในเวลาที่กำหนด

(1) ให้ตรากฎหมายตามมาตรา 68 มาตรา 199 มาตรา 200 มาตรา 248 มาตรา 270 มาตรา 275 และมาตรา 284 วรรคสองและวรรคสาม ให้แล้วเสร็จภายในสองปีนับแต่วันประกาศใช้รัฐธรรมนูญนี้

(2) ภายในสองปีนับแต่วันประกาศใช้รัฐธรรมนูญนี้ ให้ตรากฎหมายกำหนดหลักเกณฑ์ให้ผู้พิพากษาศาลยุติธรรมซึ่งจะมีอายุครบหกสิบปีบริบูรณ์ในปีงบประมาณใด ไปดำรงตำแหน่งผู้พิพากษาอาวุโสเพื่อนั่งพิจารณาพิพากษาคดีในศาลชั้นต้น ตั้งแต่วันถัดจากวันสิ้นปีงบประมาณที่มีอายุครบหกสิบปีบริบูรณ์จนถึงวันสิ้นปีงบประมาณที่ผู้พิพากษาผู้นั้นมีอายุครบหกสิบห้าปีบริบูรณ์ และหากผู้พิพากษาอาวุโสผู้ใดผ่านการประเมินตามที่กฎหมายบัญญัติว่ายังมีสมรรถภาพในการปฏิบัติหน้าที่ ก็ให้ดำรงตำแหน่งต่อไปได้จนถึงวันสิ้นปีงบประมาณที่ผู้พิพากษาผู้นั้นมีอายุครบเจ็ดสิบปีบริบูรณ์

กำหนดเวลาในการจัดตั้งศาลปกครอง

(3) ให้ดำเนินการจัดตั้งศาลปกครองตามมาตรา 276 ให้แล้วเสร็จภายในสองปีนับแต่วันประกาศใช้รัฐธรรมนูญนี้

(4) ให้ดำเนินการให้มีคณะผู้บริหารท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่นที่มาจากการเลือกตั้งโดยตรงของประชาชนหรือมาจากความเห็นชอบของสภาท้องถิ่นตามมาตรา 285 วรรคสาม ให้ครบถ้วนภายในสองปี นับแต่วันประกาศใช้รัฐธรรมนูญนี้ ทั้งนี้เว้นแต่เป็นกรณีตามมาตรา 335 (7)

มาตรา 335 ในวาระเริ่มแรก มิให้นำบทบัญญัติดังต่อไปนี้ มาใช้บังคับกับกรณีต่าง ๆ ภายใต้เงื่อนไขดังต่อไปนี้ กำหนดเวลาในการดำเนินการให้มีคณะผู้บริหารท้องถิ่น

(1) มิให้นำบทบัญญัติมาตรา 29 วรรคสองและวรรคสาม มาใช้บังคับกับกฎหมายที่มีผลใช้บังคับอยู่ในวันประกาศใช้รัฐธรรมนูญนี้ หรือที่ได้รับความเห็นชอบของรัฐสภาแล้วก่อนวันประกาศใช้รัฐธรรมนูญนี้ แต่เมื่อมีการตรากฎหมายในเรื่องดังกล่าวขึ้นใหม่หรือมีการแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายดังกล่าว การดำเนินการนั้นต้องเป็นไปตามมาตรา 29 ทั้งนี้ ให้นำไปใช้บังคับกับกฎหรือข้อบังคับที่ออกโดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติของกฎหมายด้วย โดยอนุโลม

(2) มิให้นำบทบัญญัติมาตรา 40 มาใช้บังคับ จนกว่าจะมีการตรากฎหมายอนุวัตการให้เป็นไปตามบทบัญญัติดังกล่าว ซึ่งต้องไม่เกินสามปีนับแต่วันประกาศใช้รัฐธรรมนูญนี้ ทั้งนี้ กฎหมายที่จะตราขึ้นจะต้องไม่กระทบกระเทือนถึงการอนุญาต สัมปทาน หรือสัญญา ซึ่งมีผลสมบูรณ์อยู่ในขณะที่กฎหมายดังกล่าวมีผลใช้บังคับ จนกว่าการอนุญาตสัมปทาน หรือสัญญานั้นจะสิ้นผล

(3) มิให้นำบทบัญญัติมาตรา 43 วรรคหนึ่ง มาใช้บังคับจนกว่าจะได้ดำเนินการให้เป็นไปตามบทบัญญัติดังกล่าว ซึ่งต้องไม่เกินห้าปีนับแต่วันประกาศใช้รัฐธรรมนูญนี้

(4) มิให้นำบทบัญญัติมาตรา 170 และมาตรา 209 มาใช้บังคับจนกว่าจะมีการตรากฎหมายอนุวัตการให้เป็นไปตามบทบัญญัติดังกล่าว ซึ่งต้องไม่เกินสองปีนับแต่วันประกาศใช้รัฐธรรมนูญนี้

(5) มิให้นำบทบัญญัติมาตรา 236 และมาตรา 249 วรรคสามและวรรคห้า มาใช้บังคับกับการพิจารณาคดีของศาลยุติธรรม และมิให้นำมาตรา 273 วรรคสอง มาใช้บังคับกับคณะกรรมการตุลาการตามมาตรา 318 แต่ทั้งนี้จะต้องดำเนินการเพื่อให้การเป็นไปตามบทบัญญัติดังกล่าว ซึ่งต้องไม่เกินห้าปีนับแต่วันประกาศใช้รัฐธรรมนูญนี้

(6) มิให้นำบทบัญญัติมาตรา 237 มาใช้บังคับ จนกว่าจะมีการแก้ไขเพิ่มเติมบทบัญญัติแห่งกฎหมายเพื่อให้การเป็นไปตามบทบัญญัติดังกล่าวซึ่งต้องไม่เกินห้าปีนับแต่วันประกาศใช้รัฐธรรมนูญนี้

(7) มิให้นำบทบัญญัติมาตรา 285 วรรคสองและวรรคสาม มาใช้บังคับกับสมาชิกหรือผู้บริหารขององค์การบริหารส่วนตำบลซึ่งเป็นสมาชิกหรือผู้บริหารโดยตำแหน่ง และดำรงตำแหน่งอยู่ในวันประกาศใช้รัฐธรรมนูญนี้

จนกว่าจะครบวาระการดำรงตำแหน่งของสมาชิกซึ่งมาจากการเลือกตั้งของสภาองค์การบริหารส่วนตำบลดังกล่าว

(8) มิให้นำบทบัญญัติมาตรา 288 วรรคสอง มาใช้บังคับกับองค์ประกอบคณะกรรมการพนักงานส่วนท้องถิ่นจนกว่าจะมีการแก้ไขเพิ่มเติมหรือตรากฎหมายขึ้นใหม่เพื่ออนุวัตการให้เป็นไปตามบทบัญญัติดังกล่าว ซึ่งต้องไม่เกินสองปีนับแต่วันประกาศใช้รัฐธรรมนูญนี้

มาตรา 336 เมื่อครบห้าปีนับแต่วันประกาศใช้รัฐธรรมนูญนี้ คณะกรรมการการเลือกตั้ง คณะตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ หรือคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ มีอำนาจทำรายงานเสนอความเห็นต่อรัฐสภาและคณะรัฐมนตรีเกี่ยวกับการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญนี้หรือกฎหมายอื่นได้

ผู้รับสนองพระบรมราชโองการ

วันมูหะมัดนอร์ มะทา

ประธานรัฐสภา

เล่ม 114 ตอนที่ 55 ก ราชกิจจานุเบกษา 11 ตุลาคม 2540

ตัวอย่างคำถามกระบวนวิชากฎหมายรัฐธรรมนูญ
ภาคที่หนึ่ง : ทฤษฎีกฎหมายรัฐธรรมนูญ

บทที่ 1 รัฐธรรมนูญ

1. จงอธิบายความหมายของ "รัฐธรรมนูญ" มาพอสังเขป

2. ทำไมประเทศต่าง ๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งประเทศที่หลุดพ้นจากการเป็นเมืองขึ้นหรืออาณานิคม จึงต้องการมีรัฐธรรมนูญเป็นหลักในการปกครองประเทศ

3. รัฐธรรมนูญของประเทศต่าง ๆ มีวัตถุประสงค์หลักที่สำคัญอย่างไร จงอธิบาย

4. รัฐธรรมนูญจะต้องมีวิธีการจัดทำหรือแก้ไขให้แตกต่างกับการจัดทำหรือการแก้ไขกฎหมายธรรมดาหรือไม่ รัฐธรรมนูญของประเทศไทยมีวิธีการจัดทำเหมือนกฎหมายธรรมดาหรือไม่

5. การจัดทำรัฐธรรมนูญลายลักษณ์อักษร โดยมีประชาชนเข้ามาเกี่ยวข้องกระทำได้โดยวิธีใดบ้าง

6. จงอธิบายถึงประเภทของรัฐธรรมนูญมาพอสังเขป

7. เพราะเหตุใดวิชากฎหมายรัฐธรรมนูญ จึงเข้ามาเกี่ยวข้องกับวิชารัฐศาสตร์

บทที่ 2 รัฐ

1. จงอธิบายถึงความหมายของ "รัฐ" มาพอสังเขป

2. จงอธิบายถึงองค์ประกอบของ "รัฐ" มาพอสังเขป

3. จงอธิบายถึงข้อแตกต่างระหว่าง "สหพันธรัฐ" กับ "สมาพันธรัฐ" มาพอสังเขป

4. รัฐเดี่ยว คืออะไร รัฐรวม คืออะไร รัฐธรรมนูญไทยฉบับพุทธศักราช 2521 ได้บัญญัติลักษณะของประเทศไทย ในความหมายของความเป็นรัฐไว้ว่าอย่างไร

บทที่ 3 ระบบการเมือง

1. การปกครองในระบอบประชาธิปไตย คือ การปกครองที่มีลักษณะสำคัญอย่างไร การที่รัฐหนึ่งมีรัฐธรรมนูญเป็นกฎหมายสูงสุด เพื่อจัดระเบียบอำนาจของรัฐ แสดงว่า รัฐนั้นมีการปกครองในระบอบประชาธิปไตย ใช่หรือไม่ อย่างไร

2. ให้อธิบายถึงหลักการสำคัญของรูปการปกครองในระบบรัฐสภา และในระบบประธานาธิบดีมาตามที่เข้าใจ

3. ให้อธิบายถึงความแตกต่างระหว่างการปกครองในระบบรัฐสภากับระบบประธานาธิบดี มาพอสังเขป

บทที่ 4 ระบอบการปกครองแบบรัฐสภา

1. จงอธิบายการปกครองในระบบรัฐสภา มาพอสังเขป

2. ให้อธิบายถึงสาระสำคัญของระบบรัฐบาลโดยรัฐสภา (Parliamentary Government)

3. ท่านเห็นด้วยหรือไม่กับความเห็นที่ว่า "ประเทศอังกฤษประสบความสำเร็จในการปกครองในระบบรัฐสภา แต่สำหรับประเทศที่ลอกเลียนแบบการปกครองของอังกฤษกลับประสบความล้มเหลว"

4. การยุบสภาคืออะไร เป็นสาระสำคัญของระบบรัฐสภา (Parliamentary System) หรือไม่ เพราะเหตุใด

5. ให้อธิบายถึงความรับผิดชอบของคณะรัฐมนตรีต่อรัฐสภา ในระบบรัฐสภา (Parliamentary System)

6. ประเทศที่มีระบบการปกครองแบบรัฐสภา และเป็นประเทศที่มีระบบพรรคการเมืองแบบสองพรรค อย่างเช่น ประเทศอังกฤษ ประชาชนมีสิทธิเลือกฝ่ายบริหารได้โดยตรงนั้นเป็นเพราะเหตุใด

บทที่ 5 ระบอบการปกครองแบบประธานาธิบดี

1. ให้อธิบายถึงสาระสำคัญของระบอบประธานาธิบดี (Presidential System)

2. ในระบบประธานาธิบดี (Presidential System) อำนาจนิติบัญญัติเข้าไปควบคุมอำนาจบริหาร และอำนาจตุลาการได้ด้วยวิธีการอย่างใดบ้าง

3. จากที่มีคำกล่าวว่า "ระบอบการปกครองในประเทศสหรัฐอเมริกา เป็นการปกครองที่มีการแบ่งแยกอำนาจนิติบัญญัติและอำนาจบริหารออกจากกัน อย่างค่อนข้างจะเด็ดขาด" นั้น ท่านเข้าใจว่าอย่างไร และมีมาตรการใดบ้างที่ฝ่ายบริหารโดยประธานาธิบดีจะสามารถตอบโต้กับฝ่ายนิติบัญญัติได้

4. อำนาจอิมพีชเม็นต์ (Impeachment) ในระบบการปกครองของสหรัฐอเมริกาคืออะไร ให้อธิบายถึงวิธีการใช้อำนาจดังกล่าวตามที่เข้าใจ

5. ประธานาธิบดีสหรัฐอเมริกาจะยุบสภาผู้แทน (House of Representative) ได้หรือไม่ เพราะเหตุใด

6. ให้ท่านอธิบายถึงวิธีการเข้าสู่ตำแหน่งของประธานาธิบดีของสหรัฐอเมริกามาโดยละเอียด

บทที่ 6 อำนาจอธิปไตยและหลักการแบ่งแยกอำนาจ

1. จงอธิบายถึงทฤษฎีว่าด้วย "อำนาจอธิปไตยเป็นของชาติ" และทฤษฎีว่าด้วย "อำนาจ

อธิปไตยเป็นของปวงชน" มาพอสังเขป

2. จงอธิบายถึงผลของทฤษฎีว่าด้วย "อำนาจอธิปไตยเป็นของชาติ" และผลของทฤษฎีว่าด้วย "อำนาจอธิปไตยเป็นของปวงชน" มาพอสังเขป

3. จงอธิบายถึงแนวความคิดเกี่ยวกับอำนาจอธิปไตยในบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2521 มาพอสังเขป

4. จงอธิบายถึงหลักการแบ่งแยกอำนาจของมองเตสกิเออ (Montesquieu) พร้อมกับวิจารณ์หลักการแบ่งแยกอำนาจของมองเตสกิเออ มาพอสังเขป

5. จงอธิบายถึงหลักการแบ่งแยกอำนาจตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2521 มาพอสังเขป

6. จงอธิบาย ทฤษฎีการแบ่งแยกอำนาจตามบทบัญญัติในมาตรา 137 ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ฉบับพุทธศักราช 2521 ว่าเหตุใดจึงจำต้องมีบทบัญญัติดังกล่าวและนายกรัฐมนตรีเป็นผู้ที่อยู่ภายใต้บทบัญญัติดังกล่าวด้วยหรือไม่ เพราะเหตุใด

บทที่ 7 ระบบเลือกตั้งและกฎหมายเลือกตั้งของไทย

1. จงอธิบายถึงวิธีการคิดคะแนนเสียงแบบข้างมาก (Le scrutin majoritaire) กับแบบสัดส่วน (La représentation proportionnelle) มาพอสังเขป พร้อมทั้งอธิบายถึงข้อดี ข้อเสียของวิธีการคิดคะแนนทั้งสองแบบที่กล่าวมาด้วย

2. จงอธิบายถึงวิธีการแบ่งเขตเลือกตั้งมาพอสังเขป พร้อมทั้งวิจารณ์ถึงข้อดี ข้อเสียของวิธีการแบ่งเขตเลือกตั้งมาด้วย

3. จงอธิบายถึงระบบเลือกตั้ง ตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. 2528 มาพอสังเขป

บทที่ 8 พรรคการเมืองและกฎหมายพรรคการเมืองของไทย

1. ให้อธิบายถึงบทบาทของพรรคการเมือง ทั้งตามทฤษฎีและโดยบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญ ฉบับพุทธศักราช 2521 มาพอสังเขป

2. ตามบทบัญญัติมาตรา 103 แห่งรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2521 ซึ่งบัญญัติไว้ว่า

"สมาชิกภาพของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรสิ้นสุดลงเมื่อ

(1) .....

(7) .....พรรคการเมืองที่ตนเป็นสมาชิกมีมติด้วยคะแนนเสียงไม่น้อยกว่าสามในสี่ของที่ประชุมร่วมของคณะกรรมการบริหารของพรรคการเมืองและสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่สังกัดพรรคการเมืองนั้น ให้พ้นจากการเป็นสมาชิกของพรรคการเมืองที่ตนเป็นสมาชิก ในกรณีเช่นนี้ ให้ถือว่าขาดจากสมาชิกภาพนับแต่วันที่.....พรรคการเมืองมีมติ"

ท่านเข้าใจว่าอย่างไร จงอธิบาย

ภาคที่สอง : ประวัติรัฐธรรมนูญไทยและรัฐธรรมนูญไทย ฉบับ พ.ศ. 2521

บทที่ 9 ประวัติของรัฐธรรมนูญไทย

1. ประเทศไทยเคยมีสภาร่างรัฐธรรมนูญหรือไม่ และมีเมื่อใด

2. ท่านเห็นด้วยหรือไม่กับคำกล่าวที่ว่า "ลักษณะของประชาธิปไตยภายใต้การดูแลกำกับ (ของผู้ก่อตั้ง) ที่ปรากฏในพระราชบัญญัติธรรมนูญการปกครองแผ่นดินสยามชั่วคราว (27 มิถุนายน 2475).....เป็นที่น่าสนใจว่าได้แนวความคิดมาจากไหน ที่แน่ ๆ ก็คือ ไม่ใช่ของฝรั่งเศสเลย หากแต่ได้มาจากแนวความคิดของ ดร.ซุนยัดเซ็น ซึ่งได้วางรากฐานการสร้างประชาธิปไตยหลังจากการเปลี่ยนแปลงจากระบบกษัตริย์แล้วออกเป็น 3 ระยะ....."

3. ตามบทบัญญัติแห่งพระราชบัญญัติธรรมนูญการปกครองแผ่นดินสยามชั่วคราว (27 มิถุนายน 2475) ได้กำหนดรูปแบบการปกครองแบบใด จงอธิบาย

4. องค์กรตุลาการรัฐธรรมนูญของไทย เริ่มมีมาตั้งแต่เมื่อใด

5. หลักการห้ามมิให้สมาชิกรัฐสภาดำรงตำแหน่งเป็นรัฐมนตรีในขณะเดียวกัน เคยปรากฏอยู่ในรัฐธรรมนูญของไทยฉบับใด และมีที่มาอย่างไร จงอธิบาย

6. รัฐธรรมนูญของไทยที่มีมาตั้งแต่ พ.ศ. 2475 จนถึงปัจจุบัน (ฉบับ พ.ศ. 2521) หากใช้หลักเกณฑ์ในการจัดรูปแบบการปกครองเป็นเครื่องพิจารณาแล้ว มีฉบับใดบ้างที่เป็นรัฐธรรมนูญแบบรัฐสภา และมีฉบับใดบ้างที่เป็นรัฐธรรมนูญแบบเผด็จการ

7. รัฐธรรมนูญฉบับใดบ้าง ที่มีบทบัญญัติให้มีการแสดงประชามติของประชาชนว่าเห็นชอบหรือไม่เห็นชอบด้วย กับร่างรัฐธรรมนูญนั้น ๆ

8. รัฐธรรมนูญฉบับใด ที่มีบทบัญญัติให้ประธานสภาผู้แทนราษฎรเป็นประธานรัฐสภา และท่านเห็นด้วยกับบทบัญญัติดังกล่าวหรือไม่ เพราะเหตุใด

9. รัฐธรรมนูญฉบับใดบ้างที่มีบทบัญญัติให้นายกรัฐมนตรีจะต้องเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร และท่านเห็นด้วยกับบทบัญญัติดังกล่าวหรือไม่ เพราะเหตุใด

10. รัฐธรรมนูญฉบับใดบ้างที่มีบทบัญญัติให้มีการควบคุมกฎหมายธรรมดามิให้ขัดกับรัฐธรรมนูญ ทั้งก่อนและหลังประกาศใช้กฎหมายนั้น ๆ

11. ประเทศไทยมีการปกครองในระบอบรัฐสภามี 2 สภา ตั้งแต่รัฐธรรมนูญฉบับใด และสมาชิกสภาที่สอง (วุฒิสภา) ที่เคยมีมาจนถึงปัจจุบันนี้ มีจำนวนและที่มาอย่างไร

บทที่ 10 รัฐธรรมนูญไทย ฉบับ พ.ศ. 2521 (ฉบับปัจจุบัน)

1. ท่านเข้าใจความหมายของบทบัญญัติมาตรา 1 แห่งรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2521 "ประเทศไทยเป็นราชอาณาจักรอันหนึ่งอันเดียวจะแบ่งแยกมิได้" ว่าอย่างไร จงอธิบาย

2. ในทางทฤษฎีที่กล่าวกันว่า ประเทศไทยมีรูปแบบการปกครองในระบอบรัฐสภานั้น ให้ท่านอธิบายถึงอำนาจหน้าที่ของรัฐสภาไทย ภายใต้บทบัญญัติของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ฉบับพุทธศักราช 2521

3. ตามรัฐธรรมนูญไทยที่กำหนดรูปแบบการปกครองแบบรัฐสภา ฝ่ายนิติบัญญัติสามารถควบคุมการบริหารราชการแผ่นดินของฝ่ายบริหารได้ในทางใดบ้าง (ยกตัวอย่างจากรัฐธรรมนูญ ฉบับ พ.ศ. 2521)

4. รัฐธรรมนูญฉบับพุทธศักราช 2521 ได้กำหนดวิธีการและเงื่อนไขในการออกพระราชกำหนดไว้อย่างไร ให้อธิบายโดยละเอียด

5. ให้อธิบายถึงองค์ประกอบของคณะตุลาการรัฐธรรมนูญและอำนาจหน้าที่ ตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ ฉบับ พ.ศ. 2521 มาพอสังเขป

6. จงอธิบายถึงหลักเกณฑ์ของการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ ฉบับ พ.ศ. 2521 มาพอสังเขป

7. จงอธิบายถึงหลักเอกสิทธิ์ของสมาชิกรัฐสภาที่ได้รับการคุ้มครองตามบทบัญญัติมาตรา 114 ของรัฐธรรมนูญ ฉบับ พ.ศ. 2521 มาพอสังเขป

8. ตามบทบัญญัติมาตรา 146 แห่งรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2521 ซึ่งบัญญัติไว้ว่า "พระมหากษัตริย์ทรงตั้งนายกรัฐมนตรีคนหนึ่ง และรัฐมนตรีอีกไม่เกินสี่สิบสี่คนประกอบเป็นคณะรัฐมนตรี.....

ให้ประธานรัฐสภาเป็นผู้ลงนามรับสนองพระบรมราชโองการตั้งนายกรัฐมนตรี"

ท่านเข้าใจบทบัญญัติแห่งมาตรานี้ว่าอย่างไร จงอธิบาย

9. ร่างพระราชบัญญัติ ซึ่งได้รับความเห็นชอบจากรัฐสภาแล้ว ถ้าพระมหากษัตริย์ไม่ทรงเห็นชอบด้วย จะต้องดำเนินการอย่างไรต่อไป (ยกตัวอย่างตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2521)

10. การรับสนองพระบรมราชโองการคืออะไร มีประโยชน์อย่างใด (ยกตัวอย่างตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2521 มาประกอบด้วย)

11. ให้ท่านอธิบายการดำเนินการ ดังต่อไปนี้

การยุบสภา

การปรับคณะรัฐมนตรี

การลาออกจากตำแหน่งนายกรัฐมนตรี

โดยชี้ให้เห็นผลกระทบจากการดำเนินการดังกล่าว (ทั้งสามกรณี) ว่าจะต้องดำเนินการอย่างไรในทางปฏิบัติ และหากท่านเป็นนายกรัฐมนตรี ท่านจะเลือกดำเนินการตามข้อไหน เพราะเหตุใด

12. ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยฉบับปัจจุบัน (พ.ศ.2521) ร่างพระราชบัญญัติที่สภาผู้แทนราษฎรพิจารณาเสร็จแล้ว และเสนอต่อวุฒิสภา วุฒิสภาต้องพิจารณาให้เสร็จภายในกี่วัน

13. ให้ท่านอธิบาย อำนาจ หน้าที่ของวุฒิสภาที่เกี่ยวกับการพิจารณาร่างพระราชบัญญัติตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ฉบับพุทธศักราช 2521 โดยละเอียด

14. ให้ท่านอธิบายถึงโครงสร้างทางการเมืองการปกครองภายใต้บทบัญญัติของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ฉบับปัจจุบัน (พ.ศ.2521) ให้ครบทุกสถาบัน ในประเด็นแห่งที่มา สถานภาพ บทบาท อำนาจหน้าที่ โดยละเอียด

15. รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2521 มีวิธีการจัดทำเหมือนกับกฎหมายธรรมดาหรือไม่ อย่างไร จงอธิบายมาพอสังเขป

(ตัวอย่าง)

ข้อสอบ-ธงคำตอบวิชากฎหมายรัฐธรรมนูญ

ข้อ 1

คำถาม โดยที่รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ฉบับพุทธศักราช 2511 มาตรา 137 บัญญัติว่า "*พระมหากษัตริย์ทรงแต่งตั้งนายกรัฐมนตรีคนหนึ่ง และ รัฐมนตรีอีกไม่น้อยกว่า....คนและไม่มากกว่า....คน ประกอบเป็นคณะรัฐมนตรี มีหน้าที่บริหารราชการแผ่นดิน*" และมาตรา 139 บัญญัติว่า "*รัฐมนตรีจะเป็นสมาชิกวุฒิสภา หรือ สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร* ในขณะเดียวกันมิได้"

ในขณะที่รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ฉบับพุทธศักราช 2517 มาตรา 177 บัญญัติว่า "*พระมหากษัตริย์ทรงตั้งนายกรัฐมนตรีคนหนึ่ง และ รัฐมนตรีอีกไม่เกิน....คน ประกอบเป็นคณะรัฐมนตรี มีหน้าที่บริหารราชการแผ่นดิน*

นายกรัฐมนตรี จะต้อง *เป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร และ รัฐมนตรีอีกไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนรัฐมนตรีทั้งหมด จะต้องเป็นสมาชิกวุฒิสภาหรือสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร*" นั้น/และ

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ฉบับพุทธศักราช 2521 (ฉบับปัจจุบัน) มาตรา 146 บัญญัติว่า "*พระมหากษัตริย์ทรงตั้งนายกรัฐมนตรีคนหนึ่ง และ รัฐมนตรีอีกไม่เกิน.....คน ประกอบเป็นคณะรัฐมนตรี มีหน้าที่บริหารราชการแผ่นดิน.....*" มาตรา 148 บัญญัติว่า "*รัฐมนตรี* จะเป็นข้าราชการ ซึ่งมีตำแหน่งหรือเงินเดือนประจำนอกจากข้าราชการเมืองมิได้" นั้น

ให้ท่านอธิบายเปรียบเทียบรัฐธรรมนูญทั้งสามฉบับโดยชี้ให้เห็นหลักการสำคัญในเรื่องของ "*การแบ่งแยกอำนาจ*" พอสังเขป

(ภาค 2/2530)

ธงคำตอบ ธงคำตอบสังเขป (ให้ผู้ตรวจศึกษาคำถาม และตัวบทที่ยกมาในคำถามให้กระจ่างและใช้ดุลพินิจแยกแยะความแตกต่างด้วยตนเอง) อย่างไรก็ตาม ประเด็นโดยย่อ คือ

รัฐธรรมนูญ 2511 ให้แบ่งแยกอำนาจนิติบัญญัติ และอำนาจบริหารออกจากกัน กล่าวคือ ห้าม ส.ส.เป็นรัฐมนตรี โดยคาดหวังว่าเพื่อให้แยกหน้าที่ชัดเจนต่างคนต่างทำหน้าที่และเพื่อให้รัฐบาลมีเสถียรภาพ ไม่ต้องคอยพะวงกับการจัดโควต้า เก้าอี้ รัฐมนตรี ตามสัดส่วนจำนวน ส.ส. แต่ละพรรค

รัฐธรรมนูญ 2517 ค่อนข้างเปิดกว้างเข้าสู่ระบบรัฐสภามากขึ้น เป็นประชาธิปไตยในแง่

ที่ว่า นายกจะต้องเป็น ส.ส. และ รัฐมนตรีอีกไม่น้อยกว่าครึ่งหนึ่งก็ต้องเป็น ส.ว. หรือ ส.ส. รัฐธรรมนูญฉบับนี้ ใช้ได้ระยะเดียวก็สิ้นสุดลง

รัฐธรรมนูญ 2521 นับเป็นการผสมผสานรัฐธรรมนูญ 2511 เข้ากับรัฐธรรมนูญ 2517 เพราะมีบทเฉพาะกาลในช่วง 4 ปีแรก หลังจากสิ้นสุดบทเฉพาะกาล มีบทบัญญัติที่เป็นประชาธิปไตยขึ้น แต่ก็เปิดกว้างมากกว่ารัฐธรรมนูญ 2517 ขึ้นไปอีก ตรงที่นายกฯ ไม่จำเป็นต้องเป็น ส.ส.

เหล่านี้จะเห็นว่าพื้นฐานจริง ๆ คือแนวคิดในรูปแบบของการปกครองแบบรัฐสภาแบบประธานาธิบดี และกึ่งรัฐสภา กึ่งประธานาธิบดี ตามความเชื่อของฝ่ายปกครองแต่ละยุคสมัย

ข้อ 2

คำถาม ให้ท่านอธิบายคำว่า ONE MAN ONE VOTE ที่มักจะพูดกันอยู่เสมอในทางการเมือง บริหารในการควบคุมฝ่ายนิติบัญญัติ อันมีผลถึงสมาชิกภาพของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร

และเกี่ยวกับเรื่องนี้ บทบัญญัติของรัฐธรรมนูญ ฉบับ 2521 และฉบับแก้ไขเพิ่มเติม 2528 บัญญัติไว้ว่าอย่างไร

โดยขอให้วิจารณ์สั้น ๆ ว่า หลักการ ONE MAN ONE VOTE เหมาะสมกับพัฒนาการทางการเมืองการปกครองของประเทศไทยหรือไม่อย่างไร *(ภาค 2/2530)*

ธงคำตอบ ให้ดูมาตรา 90, 91 ก่อนแก้ไขปี 2528 และหลังแก้ไขปี 2528 ประกอบหลักก็คือเจตนารมณ์เดิมของรัฐธรรมนูญ 2521 ประสงค์จะส่งเสริมพรรคการเมืองให้เจริญเติบโต จึงกำหนดไว้ในบทบัญญัติต่าง ๆ ของรัฐธรรมนูญ รวมถึงการเลือกตั้ง หลังบทเฉพาะกาลที่ใช้เป็นแบบพวงใหญ่ หรือเบอร์เดียวทั้งพวงด้วย แต่ก็มาแก้ไขให้แบ่งเป็นเขต เขตละไม่เกิน 3 คนเสีย โดยมาตราอื่นที่เกี่ยวข้องไม่ได้แก้ด้วย

คำว่า วัน แมน วัน โวต แปลตรงตัวว่า เลือกตั้งแบบหนึ่งคนหนึ่งเสียง แต่หมายถึงการแบ่งเขตย่อย เขตละหนึ่งคน อ้างว่าเพื่อให้เกิดความเสมอภาคเท่าเทียมกัน แต่ในทางข้อเท็จจริงต้องดูว่าพรรคการเมืองไทยเข้มแข็งแล้วหรือยัง หากแบ่งเขตย่อยซอยเล็กลงไปมากเข้า ปัจจัยท้องถิ่นจะมีอิทธิพลสูง จนพรรคการเมืองหมดความหมายไปได้ การยึดกุมโดยกลไกฝ่ายปกครองก็จะทำได้ง่ายเข้า (ให้ถือเป็นดุลพินิจของผู้ตรวจแต่ละคนด้วย)

ข้อ 3

คำถาม จงอธิบายถึงอำนาจของนายกรัฐมนตรีในระบบการปกครองแบบรัฐสภา (Parliamentary system) ของประเทศอังกฤษ กับอำนาจของประธานาธิบดีในระบบการปกครองแบบประธานาธิบดี (Presidential system) ของประเทศสหรัฐอเมริกา มาพอสังเขป พร้อมทั้งวิจารณ์ด้วยว่า ผู้นำฝ่ายบริหารในระบบการปกครองแบบใดที่กล่าวมา มีอำนาจมากกว่ากัน *(ภาค 2/2530)*

ธงคำตอบ ในประเด็นที่หนึ่ง สามารถจัดทำตารางเพื่อชี้ให้เห็นถึงอำนาจของหัวหน้าฝ่ายบริหารในระบบการปกครองแบบรัฐสภา และในระบบการปกครองแบบประธานาธิบดี ได้ดังนี้

อำนาจของนายกรัฐมนตรี ในระบบการปกครอง แบบรัฐสภาของอังกฤษ	อำนาจของประธานาธิบดี ในระบบการปกครอง แบบประธานาธิบดีของสหรัฐอเมริกา
1. อำนาจในการจัดตั้งคณะรัฐมนตรี รวมถึงการปรับปรุงคณะรัฐมนตรี ตลอดจนขอให้รัฐมนตรีผู้หนึ่งผู้ใดลาออกจากตำแหน่ง รวมถึงการแต่งตั้งเจ้าหน้าที่ของรัฐระดับสูง	1. อำนาจในการแต่งตั้ง ปรับปรุงรัฐมนตรี ขอให้รัฐมนตรีผู้หนึ่งผู้ใดลาออกจากตำแหน่ง รวมทั้งการแต่งตั้งเจ้าหน้าที่ของรัฐในระดับสูง แต่ทั้งนี้ต้องโดยรับความเห็นชอบจากวุฒิสภาด้วย ในบางกรณี
2. นายกรัฐมนตรีเป็นผู้ควบคุมนโยบายของรัฐบาล และพร้อมที่จะแทรกแซงในกระทรวงต่าง ๆ ที่สำคัญ อาทิ กระทรวงการต่างประเทศ	2. ประธานาธิบดีเป็นผู้ที่มีอำนาจในการดำเนินนโยบายทางการทูตกับประเทศต่าง ๆ แต่งตั้งทูตและกงสุล
3. อำนาจในการให้อภัยโทษ ให้เครื่องราชอิสริยาภรณ์	3. อำนาจในการอภัยโทษ
4. อำนาจในการยุบสภาสามัญ แต่โดยทั่วไปนายกรัฐมนตรีมักจะปรึกษาหารือกับรัฐมนตรีสำคัญ ๆ ที่เรียกว่า "*รัฐมนตรีภายใน*" (Inner Cabinet)	4. ไม่มีอำนาจยุบสภา

5. นายกรัฐมนตรีและคณะรัฐมนตรี เป็นผู้ริเริ่มทางกฎหมาย เพราะกฎหมายส่วนใหญ่มาจากความริเริ่มของฝ่ายรัฐบาล	5. ประธานาธิบดีใช้วิธีการเสนอร่างกฎหมายโดยผ่านทางสาส์นของประธานาธิบดี ซึ่งมีแนวโน้มที่จะเป็นแผนงานด้านนิติ-บัญญัติของรัฐสภามากขึ้นทุกที นอกจากนี้แล้วประธานาธิบดียังอาจใช้วิธีการยืมมือจากสมาชิกรัฐสภาซึ่งสังกัดพรรคเดียวกับพรรคของประธานาธิบดีให้ช่วยเสนอร่าง
6. นายกรัฐมนตรีและคณะรัฐบาลมีอำนาจในการออกกฎข้อบังคับ ที่เรียกว่า *"Order in Council"*	6. ประธานาธิบดีมีอำนาจในการออกกฎข้อบังคับต่าง ๆ ที่เรียกว่า *"Executive Order"*
7. นายกรัฐมนตรีและรัฐมนตรีมีอำนาจในการริเริ่มทางการเงิน ทั้งภาษีด้านภาษีอากร และการเสนอกฎหมายงบประมาณ แต่ทั้งนี้ต้องได้รับความเห็นชอบจากรัฐสภาด้วย	7. ประธานาธิบดีและรัฐมนตรีมีอำนาจในการริเริ่มทางการเงิน แต่การพิจารณางบประมาณต้องได้รับความเห็นชอบจากรัฐสภาด้วย
8. ในการใช้สิทธิยับยั้งร่างกฎหมาย เป็นอำนาจของกษัตริย์ แต่อำนาจนี้กษัตริย์มิได้ใช้มาตั้งแต่ ค.ศ.1707 เป็นต้นมา	8. ประธานาธิบดี มีสิทธิยับยั้งร่างกฎหมายที่เรียกว่า *"Veto"* แต่ในภาคปฏิบัติประธานาธิบดีใช้สิทธิยับยั้งไม่บ่อยนัก

ฯลฯ

สำหรับใน ประเด็นที่สอง ผู้ตอบจะสามารถตอบได้ทั้ง 2 ประเด็น กล่าวคือ.—

ประการแรก หัวหน้าฝ่ายบริหารในระบบการปกครองแบบรัฐสภา มีอำนาจมากกว่าหัวหน้าฝ่ายบริหารในระบบการปกครองแบบประธานาธิบดี

ประการที่สอง หัวหน้าฝ่ายบริหารในระบบการปกครองแบบประธานาธิบดี มีอำนาจมากกว่าหัวหน้าฝ่ายบริหารในระบบการปกครองแบบรัฐสภา

สำหรับเกณฑ์การให้คะแนนในประเด็นที่สองนี้ ขึ้นอยู่กับเหตุผลในเชิงวิชาการที่รองรับคำตอบว่า มีเหตุผลเพียงพอหรือไม่ และตรงกับทฤษฎีทางกฎหมายรัฐธรรมนูญ ตลอดจนในภาคปฏิบัติหรือไม่ เช่นกัน ขึ้นอยู่กับดุลพินิจของผู้ตรวจข้อสอบ

ข้อ 4

คำถาม ให้อธิบายถึงผลกระทบต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบัน (พ.ศ. 2521) อันเนื่องมาจากการประกาศยุบสภาผู้แทนราษฎรเมื่อวันที่ 29 เมษายน 2531 มาโดยละเอียด *(ภาคฤดูร้อน 1/2530)*

ธงคำตอบ ความหมายของ "*การยุบสภา*" นั้น ในทางทฤษฎีหมายถึง มาตราการของฝ่ายบริหารในการควบคุมฝ่ายนิติบัญญัติ อันมีผลทำให้สมาชิกภาพของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรทั้งหมดมีอันสิ้นสุดลง

อำนาจในการยุบสภานี้ ถือว่าเป็นสาระสำคัญของระบบการปกครองแบบรัฐสภา ซึ่งมีการถ่วงดุลย์อำนาจระหว่างฝ่ายบริหารและฝ่ายนิติบัญญัติ กล่าวคือฝ่ายบริหารสามารถยุบสภาได้ และฝ่ายนิติบัญญัติสามารถลงมติไม่ไว้วางใจฝ่ายรัฐบาลได้

การยุบสภาอาจเนื่องมาจากสาเหตุสำคัญดังต่อไปนี้

1. ในกรณีเกิดความขัดแย้งระหว่างฝ่ายบริหารกับฝ่ายนิติบัญญัติ ซึ่งไม่สามารถทำข้อยุติได้ จึงจำเป็นต้องยุบสภา เพื่อให้ประชาชนเป็นผู้ตัดสินว่าฝ่ายใดเป็นฝ่ายถูกต้อง

2. ในกรณีที่รัฐบาลเห็นว่า ในขณะที่จะยุบสภานั้น คะแนนนิยมของรัฐบาลกำลังดี และหากมีการเลือกตั้งใหม่ในขณะนั้น ฝ่ายรัฐบาลจะมีโอกาสได้รับชัยชนะ ได้ที่นั่งในสภามากมีโอกาสกลับมาเป็นรัฐบาลอีก จึงทำการยุบสภาเสีย

สำหรับการยุบสภาตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2521 นั้น ได้ถูกบัญญัติไว้ในมาตรา 101 ความว่า :—

"*พระมหากษัตริย์ทรงไว้ซึ่งพระราชอำนาจที่จะยุบสภาผู้แทนราษฎรเพื่อให้มีการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรใหม่*

การยุบสภาผู้แทนราษฎร ให้กระทำโดยพระราชกฤษฎีกาซึ่งต้องกำหนดวันเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรใหม่เป็นการเลือกตั้งทั่วไปภายในเก้าสิบวัน และวันเลือกตั้งนั้นต้องกำหนดวันเดียวกันทั่วราชอาณาจักร

การยุบสภาผู้แทนราษฎรจะกระทำได้เพียงครั้งเดียวในเหตุการณ์เดียวกัน"

สำหรับผลกระทบอันสืบเนื่องมาจากการยุบสภามีดังต่อไปนี้

1. สมาชิกภาพของ ส.ส.สิ้นสุดลง (ตามมาตรา 103 ของรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2521)

2. รัฐมนตรีทั้งคณะพ้นจากตำแหน่ง โดยคณะรัฐมนตรีที่พ้นจากตำแหน่งจะรักษาการ

ไปจนกว่าคณะรัฐมนตรีที่ตั้งขึ้นใหม่จะเข้ารับหน้าที่ (ตามมาตรา 154 ของรัฐธรรมนูญ พ.ศ.2521)

3. ต้องมีการเลือกตั้งทั่วไปภายใน 90 วัน (ตามมาตรา 101 วรรคสอง ของรัฐธรรมนูญ พ.ศ.2521)

4. จะมีการประชุมวุฒิสภาไม่ได้ ยกเว้นในกรณีให้ความเห็นชอบในการประกาศสงคราม โดยให้ถือว่าวุฒิสภาทำหน้าที่รัฐสภาในระหว่างที่มีการยุบสภาผู้แทนราษฎร (ตามมาตรา 124 และมาตรา 161 ของรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2521)

5. ร่างพระราชบัญญัติที่ค้างอยู่ในระหว่างการพิจารณาของสภาผู้แทนราษฎรยังไม่ผ่านวุฒิสภา หรือยังไม่มีการลงพระปรมาภิไธยจะถือว่าตกไปทั้งหมด รวมทั้งญัตติต่าง ๆ และกระทู้ถามที่ค้างอยู่จะตกไปทั้งหมดด้วย

ข้อ 5

คำถาม ตามที่ได้มีพรรคการเมืองพรรคหนึ่งประกาศว่า สมาชิกของพรรคที่จะได้รับเลือกตั้งให้เป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจะไม่ขอรับตำแหน่งในฝ่ายบริหาร อันเป็นแนวความคิดที่สอดคล้องกับการแยกฝ่ายนิติบัญญัติออกจากฝ่ายบริหารโดยเด็ดขาด ดังที่เคยปรากฏในรัฐธรรมนูญของไทยบางฉบับนั้น ท่านเห็นว่าเป็นข้อกำหนดที่ถูกต้องตามหลักการของการปกครองในระบอบประชาธิปไตยในระบบรัฐสภาหรือไม่อย่างไร ให้อธิบายพร้อมเหตุผล

(ภาคฤดูร้อน 1/2530)

ธงคำตอบ ตามหลักการของการปกครองในระบอบประชาธิปไตยในระบบรัฐสภานั้น ประชาชนจะเป็นผู้กำหนดตัวบุคคลที่จะไปทำหน้าที่ในองค์กรนิติบัญญัติ และส่วนหนึ่งของสมาชิกจากองค์กรนี้จะได้รับการคัดเลือกจากหัวหน้าฝ่ายบริหารให้ไปร่วมปฏิบัติหน้าที่ในฝ่ายบริหารดังตัวอย่างของระบบรัฐสภาในประเทศอังกฤษที่ประชาชนเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแล้ว สมาชิกสภาผู้แทนส่วนหนึ่งจะได้รับการเลือกสรรจากหัวหน้าพรรคการเมืองที่มี ส.ส.ของพรรคเกินกึ่งหนึ่งในสภาฯ ให้ไปร่วมเป็นผู้บริหารในคณะรัฐบาลที่ต้องจัดตั้งขึ้นภายหลังการเลือกตั้งทั่วไป

ดังนั้นการกำหนดแนวทางที่จะไม่ให้ ส.ส. รับตำแหน่งในฝ่ายบริหาร จึงเป็นการไม่ถูกต้องตามหลักการของระบบรัฐสภา และยังเป็นการก่อให้เกิดความสับสนแก่ประชาชนในการทำความเข้าใจกับรูปแบบและระบบการปกครองในระบบรัฐสภาอีกด้วย การกำหนดจะให้แยกฝ่ายนิติบัญญัติออกจากฝ่ายบริหารอย่างเด็ดขาดนั้นเป็นหลักการที่ใช้อยู่ในรูปแบบการปกครองในระบบประธานาธิบดี ดังเช่นประเทศสหรัฐอเมริกา ซึ่งมิได้มีรูปแบบการปกครองและสถาบันการปกครองดังเช่นของประเทศไทยเรา

ข้อ 6

คำถาม จงเปรียบเทียบระบบการปกครองแบบรัฐสภา (ของประเทศอังกฤษ) กับระบบการปกครองแบบประธานาธิบดี (ของสหรัฐอเมริกา) ทั้งในภาคทฤษฎีและในภาคปฏิบัติมาพอสังเขป

(ภาคฤดูร้อน 1/2530)

ธงคำตอบ ข้อเปรียบเทียบของระบบการปกครองแบบรัฐสภา (ของอังกฤษ) กับระบบการปกครองแบบประธานาธิบดี (ของสหรัฐอเมริกา) มีพอสรุปได้ดังนี้ .–

ก. ระบบการปกครองทั้งสองมีแหล่งที่มาเหมือนกัน แต่แนวความคิดต่างกัน

(1) บ่อเกิดของระบบการปกครองทั้งสองแบบมาจากทฤษฎีของการปกครองแบบประชาธิปไตยอันมีผู้แทน (Democratic representative) และมาจากทฤษฎีว่าด้วยการแบ่งแยกอำนาจและทฤษฎีว่าด้วยความสมดุลย์ระหว่างอำนาจ

(2) ระบบการปกครองทั้งสองรูปแบบมีแนวความคิดที่แตกต่างกันในแง่ที่ว่า ระบบการปกครองแบบรัฐสภานั้นเป็นผลมาจากแนวความคิดของการแบ่งแยกอำนาจแบบอ่อน (Separation souple) แต่ระบบการปกครองแบบประธานาธิบดี เป็นผลมาจากแนวความคิดของการแบ่งแยกอำนาจแบบค่อนข้างเด็ดขาด (Separation rigide)

ข. ในภาคปฏิบัติระบบการปกครองทั้งสองรูปแบบมีแนวโน้มเอียงเข้าหากัน ปราศจากความสับสน

(1) ที่กล่าวว่า *"ระบบการปกครองทั้งสองรูปแบบมีความโน้มเอียงเข้าหากัน"* หมายถึงว่า ลักษณะของการแบ่งแยกอำนาจในระบบการปกครองทั้งสองรูปแบบนั้นมีแนวโน้มเข้าหากัน คือ ระบบการปกครองแบบประธานาธิบดีนั้น มิใช่ว่าฝ่ายบริหารกับฝ่ายนิติบัญญัติจะแบ่งแยกอำนาจหน้าที่กันอย่างเด็ดขาด ยังมีความร่วมมือระหว่างฝ่ายบริหารและฝ่ายนิติบัญญัติในหลายกรณี ส่วนในระบบการปกครองแบบรัฐสภานั้นก็ใช่ว่าจะมีการแบ่งแยกอำนาจแบบอ่อนเสมอไป เพราะในภาคปฏิบัติแล้ว ฝ่ายบริหารพยายามรวมศูนย์อำนาจเข้าไว้ในฝ่ายตน

สำหรับประเด็นเกี่ยวกับความเด่นของฝ่ายบริหารนั้นจะปรากฏอยู่ทั้งในระบบการปกครองทั้งสองรูปแบบ กล่าวคือประธานาธิบดีของสหรัฐอเมริกาและนายกรัฐมนตรีอังกฤษมีอำนาจมากกว่าฝ่ายนิติบัญญัติ

(2) ที่กล่าวว่า *"ระบบการปกครองทั้งสองนั้นไม่มีสิ่งที่ทำให้เกิดความสับสน"* นั้น หมายถึงว่า ระบบการปกครองของอังกฤษยังคงมีลักษณะการปกครองในระบบรัฐสภา

สำหรับสหรัฐอเมริกาก็ยังคงรูปแบบการปกครองแบบประธานาธิบดีอยู่เสมอ ไม่ได้สร้างความสับสนแต่ประการใด ทั้งนี้เพราะ

ระบบการปกครองของอังกฤษยังคงยึดถือหลักการที่ว่า *"ความรับผิดชอบร่วมกันของรัฐบาล"* แม้ว่าในสภาพความเป็นจริง นายกรัฐมนตรีจะมีบทบาทมากก็ตาม ส่วนระบบการปกครองแบบประธานาธิบดีนั้น รัฐบาลของประธานาธิบดีก็ยังมีบทบาทสูง แม้ว่าอำนาจของสภาคองเกรสจะมีอยู่ไม่น้อยก็ตาม

ข้อ 7

คำถาม จงอธิบายถึงองค์ประกอบและอำนาจหน้าที่ของคณะตุลาการรัฐธรรมนูญ ตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2521 มาพอสังเขป *(ภาคฤดูร้อน 1/2530)*

ธงคำตอบ องค์ประกอบของคณะตุลาการรัฐธรรมนูญ มีดังต่อไปนี้ .—

ตามมาตรา 184 ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2521 ได้บัญญัติว่า

"คณะตุลาการรัฐธรรมนูญประกอบด้วยประธานรัฐสภา ประธานศาลฎีกา อธิบดีกรมอัยการ และบุคคลอื่นอีกสี่คนซึ่งรัฐสภาแต่งตั้งจากผู้ทรงคุณวุฒิ

ประธานรัฐสภาเป็นประธานคณะตุลาการรัฐธรรมนูญ"

สำหรับอำนาจหน้าที่ของตุลาการรัฐธรรมนูญมีดังนี้

1. วินิจฉัยถึงการสิ้นสุดสมาชิกภาพของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภา (มาตรา 81)

2. วินิจฉัยว่าร่างพระราชบัญญัติใดมีหลักการเดียวกันหรือคล้ายกันกับหลักการของร่างพระราชบัญญัติที่ต้องยับยั้งไว้ (มาตรา 130)

3. วินิจฉัยถึงการสิ้นสุดของความเป็นรัฐมนตรีตามมาตรา 155 (2), (3), (4) หรือ (6) หรือมาตรา 155 วรรคสอง และมาตรา 81

4. วินิจฉัยปัญหาเกี่ยวกับอำนาจหน้าที่ระหว่างศาลยุติธรรมกับศาลอื่น หรือระหว่างศาลอื่นด้วยกัน (มาตรา (179)

5. วินิจฉัยว่าร่างพระราชบัญญัติใดมีข้อความขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญหรือไม่ (มาตรา 190)

6. วินิจฉัยว่าบทบัญญัติแห่งกฎหมายใดมีข้อความขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญหรือไม่ (มาตรา 191)